

TEKA

VIRGIL MEDAN: Cîntece de joc. — A román folklór gazdag és változatos világának egy eddig csak időnként figyelemre méltatott műfaját, a népi táncdalt mutatja be a gondosan dokumentált bevezetés és a 155, főleg Szamos menti, valamint Erdély különböző tájairól gyűjtött parasztdal. A kötetnek kettős a célja: a folklórkinccs teljesebb megismertetése s egyben a népdalénekesek műsoranyagának a gazdagítása. A tudományos és népművelési célt szolgáló bevezetőben a szerző — P. Pîrvescu, P. Hetcou, Bartók Béla, O. Bîrlea, N. Bot, N. Ursu, C. Brăiloiu, valamint saját kutatásai alapján — meggyőzően mutatja ki a rigmus, a csujogató, a ballada és a hangszeres népi táncdallam egybefonódásának a folyamatát. A zenei folklór műfaji felosztásában a tematikával szemben a zenei struktúra elsőbbségét hangsúlyozza. A négy fő ütemtípus közül különös figyelmet szentel a 6/8-osnak, melyet a bölcsőjének tekintett Máramarosból kiindulva végigkísér a Kárpátok egész vonulata mentén. Megállapítása szerint e népdaltípusnak — ritmikai és tematikai változatossága mellett — szembeötlő az egész román nyelvterületen mutatkozó egysege. (*Centrul judeţean de îndrumare a creaţiei populare şi mişcării artistice de masă, Cluj, 1972.*)

ANA BLANDIANA: Octombrie, noiembrie, decembrie. — Blandiana új verseit olvasva érthetővé válik a látszatra különös kötet cím. Szinte valamennyi vers a költőnő gondolati lírájának elmélyülését, az érettséget hordozza magában, a kötetben pályájának talán eddigi legszebb verseit olvashatjuk. Erőteljesen hangsúlyos e versekben a letisztult emlékezés, a lélek benső-

Tücsök és bogár, valamint: oboa és seprű

Kritika helyett ollózás

Közhely, hogy Bajor Andor tulajdonképpen lírikus. Csak röstell. Ami tulajdonképpen érthető. De akkor miért túri, hogy humoristának bélyegezzék? — Ha már *inkadrálni* kell, megteszem én: Bajor Andor egyszerűen: Bajorúr. Állam az államban, műfaj a műfajban.

És énnekem kritikát kell írnom róla*. És szépen megkerülöm ezzel az ollózással. Lehet, hogy könyvebb megoldásnak tűnik föl, de tessék csak elképzelni egy szobát, beborítva cédulákkal, és szerencsétlen kritikusk (úgy kell neki) ott ül mindenek közepette a szőnyegen, és fejét kapkodja, hogy egyebet ne mondjak. — De ez már pusztán technikai kérdés. Lássuk tehát:

Istenem, mit is lehet kívánni egy tündértől? ...

— Egy kávét kívánok... — Majd a második kívánságom az lesz, hogy boruljon a vállamra, mire félreérti, és reám fogja borítani a kávét. Végül pedig azt fogom kívánni: bárcsak ne borult volna a kávé a vállamra, mire a tündér visszavarázsolja a kávét a csészébe és meglesz a három kívánság Mint a mesékben.

Amikor megkérdezem, késik-e a vonat, már nagyon is sejtem, hogy késik...

...Te egyén, hát tudd meg: minden megjön, ami késik, aztán elmegy, és akkor bezzeg jó volna, ha még késne!

Itt az emberek vagy hozzáértők és megszoknak, vagy hozzá nem értők és akkor mi szokjuk meg őket!

...van célja, mert mindennek van valami célja. Legalábbis hallottam egyszer ilyesmit — vagy egy előadáson, vagy a Szakszervezetben.

Esetleg úgy mondták, hogy mindennek megvan a felelőse, az alapja és az orvosága.

Lehet, nem volt szó kimondottan valamilyen célról, de akkor is szép volt, amit mondtak. És ha nem volt szép, nem én tehetek róla.

Ugyanis reszketés fog el, ha gorombáskodnak velem.

* Bajor Andor: Tücsök és bogár. Dacia Könyvkiadó. Kolozsvár, 1972.

Igényeink egyre fejlődnek, terebélyesednek: egy lakónak szerintem joga van ahhoz, hogy víz csepegjen a fejére.

...avval vigasztalom magam, hogy a fél ember kétszer akkora, mint az egynegyed.

Ha valami eléggé torz, akkor az ember úgy érzi, hogy föltétlenül az életből van merítve.

— Az idő — állapítottam meg — egyre folyik, elzárni pedig nem lehet, mert ismeretlen helyen van a csapja.

Mit jelent az, ha egy konyhára kiírják, hogy odabent főznek? Vagy a faszítra reáírják, hogy faszirt? Sőt: ehető faszirt?

Ennek a megfejtéséhez kell körültekintés, régészeti tudás és emberismeret.

Hová futhat az, aki be van futva?

Délután négy és hat között az emberiség már mindennel tisztában van, de a pontos helyzetet mástól akarja hallani.

Nem szeretem a szerencsejátékokat, kivéve a pókért, a zárt sorsjegyet, a lóversenyt, a versenyvizsgát és a rulettet.

...próbáltam megmagyarázni, mi a különbség egy elrontott asztalláb meg egy semmibe vett ember között.

A panaszkönyvet ugyanis nem olvassák: csak írják.

Az emberiség egy része a főműszak alatt gabonát termel, okos gépeket állít elő, és a bolygók meghódítására készül. Viszont más része félnormával bombákat gyárt, helyenként elnyomásokat támogat, és saját kipusztítására törekszik.

Úgy gondolom, ha este városnegyedünkben egy csapból elindulna a Mississippi, azt csak másnap tíz órakor zárják el...

— Én fehér vagyok, mint az ablakkeret, az ablakkeret pedig olyan, mint az élet...

...Az élet sokszínű, meglepő és az embert munkára hívja. Pontosan ilyen volt az ablakkeret is a befestésem után.

Ismerek tisztviselőt, aki szakmai gyűléseken a föltételei véleményét mondja el, félnormával pedig beül a cukrászdába, és ismerteti a saját elgondolásait.

A rendes kerékvágást ne hagyj el ismeretlen, járatlan, nem rendes kerékvágásért. Ha benne vagy a rendes kerékvágásban, ne nézz hátra. De ha meggondoltad magadat, menj át a túlsó rendes

TÉKA

séges rezdüléseinek árnyalt és sejtelmes világa, a táj s az évszakok tűnő és újjászülető arculatának változása, titkai. A benső kitérülködés, láttatás és rálátás olykor fanyar ízű megfogalmazása és a világba oldott személyiség párhuzamosan vonul végig versein, az áhított teljesség, a lélek és élet bonyolultságának megértése felé. És mindez egyetlen célt szolgál: önmagunk ösztönből való megértését, embertársaink értelemértékelését. (*Cartea românească*, 1972.)

Analiză și interpretare. Orientări în critica literară contemporană. — Az ebbe a kötetbe foglalt nyolc tanulmány az irodalomtudomány legidősebb kérdéseivel, az újabb elemzési módszerekkel foglalkozik. Az első tanulmány a már néhány évtizedes, de ma is nagyon eleven és divatos nyelvközpontú stíluskritikáról szól. Az ezt követő tanulmányok a napjainkban kifejlődő módszereket ismertetik: a strukturalizmust, a szemiotikát (idevonva az információ-elméletet is), a matematikai módszereket, a pszichoanalízist és az irodalomszociológiát. A kötet utolsó tanulmánya a szövegelemzés újabb szempontjait és eljárásait mutatja be, főleg azokat, amelyeket az utóbbi időben a nemzetközi irodalomtudomány a magáénak vallott. (*Editura științifică*, 1972.)

FÁBRY ZOLTÁN: Egy ember megszólal. — A „stózi remeté”-nek számtalan írása jelent meg a régi *Korunkban*, de ez az első romániai Fábrý-kötet. Tizenegy tanulmányt válogatott tizennégy kötetből az előszóíró Balogh Edgár, közös nevezőjüket tekintve valamennyi „az antifaszizmus megszállottságá”-val íródott 1925 és 1968 között. Tehát már a fasizmus sötét hajnalán kezdődött, és a

TEKA

fasizmus legyőzete után, az író halálával végződött az a cikkszuhatag, amelyből a kiemelkedő írások itt most megszámlálhatók. Hazafiság és nemzetköziség, anyanyelv és többségbeágyazódás, szocializmus és béke kiskatéja ez a válogatás fél évszázad terméséből. Rég eldőlt csaták zaját idézi, maradandó benne a „sápadt lázban égő, hősi furcsa Fábry“ hadakozásának erkölcsi példája egy sárkány ellen, amelynek a fasizmus csak az egyik feje. (*Kriterion*, 1973.)

AGÁRDI PÉTER: Rendiség és esztétikum (Gyöngyösi István költői vilásképe).

— A szerzőtől „polémikus könyvtanulmány“-nak nevezett munka a XVII. század második felének és az egész XVIII. századnak legnépszerűbb, legtöbbet olvasott költőjéről, Gyöngyösi Istvánról szól. Valóban, Agárdi Péter vitairata sok mindenben cáfol minden eddigi, Gyöngyösiről írt tanulmányt. Gyöngyösi Istvánt ugyanis a középnemesi törekvések képviselőjeként jellemzi, és ennek a középnemesiségnek a rendi világből vezeti le írásművészetének főbb sajátosságait és stílusesszékeit, elsősorban a rendi világból leginkább megfelelő dekoratív allegorizálást. Ennek a felfogásnak az alapján elemzi Gyöngyösi műveit pályaszakaszokhoz kötve, a Murányi Vénusztól a kevésbé ismert Csalárd Cupidóig és a Chariclaiáig. (*Akadémiái Kiadó*, 1972.)

C.D. NENITescu: Chimie generală. — Új, bővített kiadásban jelent meg a nemrégiben elhunyt kiváló román tudós népszerű egyetemi tankönyve, amelyet már előző változataiban is sokra becsültek a kémia iránt érdeklődők: egyetemi hallgatók, tanárok, vegyészek. Ennek a valóságos „közönségsikernek“ a titka az, hogy a könyv

kerékvágásba, és menj vissza, közben azonban ne nézz előre, mert neked megy valaki.

És láttam már építész, aki nem tudott egy lakót elképzelni, bútortervezőt, aki nem tudott egy ülő alakot elképzelni.

— Nem lehet elbocsátani egy háromgyermekes atyát — mondtam zavartan —, még akkor se, ha seprű az illető...

Tulajdonképpen nagyon színvonalas leírás volt. Csak éppen nem lehetett használni.

Megkövetelem, ha valaki megírja életem csodálatos regényét, a következőképpen kezdje: „Örökké várt, mert korának hűséges gyermeke volt.“

A fáklyavivők nézték a tömegkultúra ismert szerezőit, és nem ismerték őket...

Szeretek odamenni, ahol mások is várakoznak, mert jobb együtt várni, mint külön, és jobb későn várni, mint soha.

...veszélyben a nagyság, a zsenialitás, mert már minden tolvaj egyforma a törvény előtt...

Hiszem, hogy bátran fölemelhetem az oboát, meg se fog nyikkanni!

— Fiókos, politúrozott asztal, négy lábbal — kiáltotta a főleltározó... — Csak a fiók meg a politúr hiányzott, de ez volt a szövegben a költészet.

Egy adott bikát csak az annak megfelelő személy foghat meg: minden dolgozó a maga bikájával.

Vizont szemkiszúrásból besoroltak tizenkettedik osztályú pótszemfényvesztőnek...

Ne bánjuk, ha tyúkjaink tollával idegen szomszédok fognak ékeskedni!

Unokáink minden bizonnyal többet fognak tudni életünkről.

Le a sajttal, ha nincs!

A nőket kihagyják azok közül, akik megmutatják férfiasságukat.

Minden év ilyen vagy olyan: egyik szökik, a másik rendkívüli.

Szilágyi Domokos